

Behov av boenden i stimulanpassad miljö

Datum: 2021-11-04

Bakgrund

Under längre tid har en mindre grupp brukares behov utmanat organisationen, främst i LSS-bostäder, utan att strukturer för fullt hållbara lösningar gått att nå. En stor bidragande anledning har varit brist på lämpliga lokaler för målgruppen. Detta har haft stora konsekvenser för både brukare och organisation.

När LSS infördes 1994, skapades gruppboenden med gemensamhetsytor för socialt utbyte mellan brukare. Ofta placerade i ett bostadskvarter med intilliggande verksamheter som förskola, skola, trafik och nära till grannar. Det upptäcktes snabbt att denna typ av gemensam bostad inte möter behoven som personer med omfattande beteende som utmanar. En rad ombyggnationer gjordes för att möta dessa brukares behov och för att skapa en säkrare arbetsmiljö för medarbetare. Dessa åtgärder har gjorts fortlöpande under åren, ofta som akuta lösningar på en ohållbar situation. Problematiken i närmiljön kring boendet har många gånger bestått då flertalet boenden ligger i detaljplanerade områden. Flera boenden som vid start varit placerade i en förhållandevis lantlig miljö, har efter hand som stadens förtätning kommit att ligga i kvarter fyllt av omgivande bebyggelse och andra verksamheter. I många fall har organisationen löst situationen genom att externplacera brukare till privata utförare med placering i en lantlig miljö utanför Malmö. När de privata utförarna inte har klarat uppdraget, har ansvaret återgått till kommunen, som med kort varsel har skapat en boendelösning i ett befintligt, icke anpassat boende. Detta har för brukaren inneburit att lämna en kaosartad tillvaro och komma till en ny. Då dessa brukare har ett omfattande behov av stöd och även behov av egen personalgrupp, har ett eget boende skapats i gruppboendet.

Brukare med omfattande beteende som utmanar

Ungefär 87 procent av personer med LSS-insatser är personer med intellektuell funktionsnedsättning och/eller autismspektrumtillstånd. Inom denna grupp finns det personer som är extra känsliga för belastningar i livet, och som därför riskerar att utveckla ett beteende som utmanar verksamheter i hög grad.

Ett beteende som utmanar är ett beteende som till följd av sin art, intensitet eller varaktighet förorsakar svårigheter för personen själv eller omgivningen. Utmanande beteenden kan vara utåtriktade, mot annan person eller föremål, eller självskadande. Ett beteende som utmanar har en negativ påverkan på

personen själv, men också på personal, anhöriga och organisationen som helhet.

Med omfattande beteende som utmanar avses:

- Upprepat beteende som leder till fysiska självskador, fysiska skador på andra och/eller omfattande kostsamma eller farliga materiella skador.
- Socialt exkluderande beteende, tex hota eller skrämna andra, kladda med exkret, frambringa höga störande ljud, blottning mm.
- Svåra tvångsbeteende
- Behov av omfattande personella resurser i form av egna personalteam.

Den identifierade brukargruppen är brukare med omfattande beteenden som utmanar, har kognitiva funktionsnedsättningar och hög känslighet för yttre stimuli, som bedöms ha stora behov av en individuellt stimulanpassad miljö. En lokalisering i lantlig miljö med ett minimum av störande ljud och intryck är helt nödvändig, då brukarna behöver en hög grad av förutsägbarhet i kombination med tillgång till ytor för rörelse och naturkontakt. Brukarnas stresskänslighet och psykomotoriska oro, innebär att de har stora behov av rörelse och fysisk aktivitet som behöver tillgodoses i en anpassad miljö.

Denna typ av behov är svåra att tillmötesgå i ett detaljplanerat område, då det i takt med stadens förtätning innebär alltför många stimuli för att få en fungerande vardag med goda levnadsvillkor.

Långsiktig planering för att möta behov

För att tillgodose behov av bostäder krävs planering. Ett beslut om insatsen bostad med särskild service för vuxna gäller omedelbart. Det innebär att en person som beviljats en bostad enligt LSS i princip ska kunna flytta in i sin bostad tämligen omgående. Verkställigheten av ett beslut om en insats är dock beroende av att insatsen faktiskt existerar eller relativt omgående kan göras tillgänglig. En del insatser kräver längre planeringstid, t.ex. att tillgodose behovet av bostäder med särskild service för vuxna. Detta arbete behöver i regel påbörjas i mycket god tid. Det är därför av vikt att behov tidigt blir kända så att kommunen har en beredskap och en reell möjlighet att kunna tillgodose den enskildes individuella behov. För att kommunen ska ha en beredskap och en realistisk möjlighet att uppfylla det kravet krävs att planering för boenden som uppfyller aktuella och kommande behov gällande exempelvis lokalisering. Beslut om insatser för en enskild enligt 9 § LSS gäller omedelbart. Om den enskilde inte får den beslutade insatsen inom viss tid måste nämnden rapportera det till IVO, kommunens revisorer och till kommunfullmäktige. Om verkställigheten dröjer för länge kan kommunen eller landstinget bli skyldig att betala en särskild avgift. Särskild avgift kan också bli aktuell om en domstolsavgörande om en LSS-insats inte verkställs inom skäligen tid. Kommunen har det yttersta ansvar för de som vistas i kommunen (2 kap. 1 § första stycket SoL). Det grundläggande i LSS (16 1 LSS) är att insatsen "bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad" skall tillgodoses i och av den kommun där den enskilde är bosatt.

Bostadens lokalisering

En person som beviljas en bostad med särskild service kan, precis som andra, ha synpunkter och önskemål när det gäller bostadsform och bostadens inre utformning. Detta gäller även bostadens lokalisering. Stöd enligt LSS ska ges och utformas i samverkan med den berörde. Den enskildes behov och önskemål behöver därför tillgodoses så långt det är möjligt även utifrån denna aspekt. För att målen med verksamheten enligt LSS ska uppnås behöver bostaden lokaliseras och utformas så att den ger förutsättningar för den enskilde att delta aktivt i samhällslivet och ger den enskilde möjlighet att leva som andra. Insatsen ska också tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor. I förarbetena till LSS uttalas bl.a. att principen bör vara att gruppboendestäder är förlagda till vanliga bostadsområden och att de bör utformas och placeras så att de inte får en institutionell prägel. Undantag i fråga om lokaliseringen bör kunna göras bland annat då det gäller bostäder för en mindre grupp personer med särskilt stora behov.

Kognitivt tillgänglig miljö utan onödiga stressorer

För en person med intellektuell funktionsnedsättning kan den fysiska, sociala och attitydmässiga omgivningen antingen vara underlättande eller hindrande. Kognitionen påverkar hur vi tar in och bearbetar information, liksom hur vi för samman och tillämpar kunskap. Den styr hur vi kan anpassa vår kunskap till olika situationer och krav. Personer med intellektuell funktionsnedsättning har svårigheter med detta i varierande grad. Ju större kognitiva svårigheter, desto viktigare är det att miljön anpassas för att personen inte ska behöva ägna onödigt mycket kraft åt att förhålla sig till en hindrande eller svårbegriplig miljö.

Inom verksamheter för bostad med särskild service kan det uppstå situationer med beteenden som utmanar. Till exempel utåtagerande eller självskadande beteende. För personer med omfattande beteenden som utmanar krävs ofta att miljön är genomtänkt för att minimera individuella stressorer och undvika sensorisk överbelastning. Detta innebär ett behov av fler boenden i en stimulanpassad miljö, både i den egna bostaden och i boendets närmiljö.

Behov

I Malmö stad bedöms finnas ett behov av nya LSS-boenden för brukare med särskilt hög känslighet och stora behov av individuellt stöd i en anpassad miljö där behovet av skyddsåtgärder kan minimeras. Detta baserat på boende i befintliga LSS-bostäder för vuxna, samt att det finns ett antal brukare med omfattande behov av stöd i LSS-verksamheter för barn och ungdomar. Historiskt sett har det tillkommit ca 2 nya brukaren på kölista till LSS-bostäder med ovan nämnda behov per år. För att undvika problematiken med akuta placeringar i befintliga LSS-bostäder som beskrivits ovan, samt att öka förutsättningarna att brukare med omfattande behov av stöd får en fungerande vardag med goda levnadsvillkor, är det av stor vikt att nybyggnationer av boenden i lantliga miljöer kommer till stånd inom en snar framtid.